

JUBILÆUMSHÆFTE

125 år

- med mere grønt på tallerkenen til gavn for
dyr, mennesker og global bæredygtighed

Dansk
Vegetarisk Forening

INDHOLD

Velkommen til det store jubilæumshæfte	3
125 års historie fra medlemsbladet	4
DVF's store aftryk på samfundet fra 1896 til nu	8
Grønne opskrifter gennem tiden	12
En vegansk ildsjæl, der var forud for sin tid	14
Fire formænd fortæller	18
Sammen om økologi og en bæredygtig fremtid	22
Hvilken rolle spiller DVF i verden?	26
Fra Solblink til Vegetarisk!: Medlemsbladet gennem tiden	30

DVF's 125 års jubilæumshæfte 2021

Redaktør:
Berit Ertmann

Redaktionsgruppe:
Rune-Christoffer Dragsdahl
Louise Johansen
Berit Ertmann

Forsidefoto:
Mia Sommer

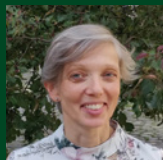
Grafisk design:
Camilla Grasson

Tryk:
Rosendahl A/S

Oplag:
3500

VELKOMMEN TIL DET STORE JUBILÆUMSHÆFTE

*Af Susanne Høyer,
bestyrelsesleder for
Dansk Vegetarisk Forening*

Det er med stor glæde og begejstring, at jeg og resten af bestyrelsen kan præsentere dette jubilæumshæfte i anledning af Dansk Vegetarisk Forenings 125 års jubilæum.

Den vegetariske bevægelse har været igennem en spændende udvikling gennem årene – både med op- og nedgangstider. Du kan læse meget mere om dette i den spændende historiske gennemgang af foreningens udvikling fra begyndelsen og frem til nu, samt i et interview med en historiker. Her kan man bl.a. læse om de første ildsjæle, der var med til at sætte vegetarisk levevis på dagsordenen, og det er takket være deres arbejde, at vi nu kan fejre, at foreningen fylder 125 år.

Det er altid let at være bagklog mange år senere, men det er sjovt at læse, at det allerede i medlemsbladet fra 1914 blev udtalt: "Den tid, hvor vegetarer blev betragtet som fanatikere, er forbi". Den tid var nok ikke helt forbi i 1914, men det er godt med optimisme.

Dengang som nu var der stor interesse for at forsøge at ændre samfundet i en mere vegetarisk retning både af hensyn til sundhed og dyrevelfærd. Oprindeligt var det læger, som særligt var engagerede i den vegetariske bevægelse. I dag er der mange forskellige mennesker og fagligheder involveret, og klimadagsordenen er især blevet højaktuel, da det er blevet klart, at den intensive animalske fødevarerproduktion har en meget skadelig effekt på klimaet.

Det har virkelig givet vind i sejlene for den vegetariske dagsorden gennem de seneste år. Jeg er stolt af at være en del af en forening, der har spillet en stor rolle ved at påvirke politikerne til at se fordelene ved at satse langt mere på plantebaserede fødevarer. Du kan i jubilæumshæftet læse meget mere, om hvordan DVF påvirker samfundet på netop dette område.

I jubilæumshæftet her får du også lejlighed til at læse et interview med en af de første pionerer indenfor vegansk levevis, nemlig Kirsten Jungsberg, der allerede som barn i 1940'erne var overbevist vegetar. I 1981 var hun med til at starte verdens første internationale veganske festival. I tidens løb er mange flere kommet med på vognen.

Du kan også læse interviews med flere af dem, der har været formænd for foreningen i tidens løb og se, hvad de mener, der har været DVF's rolle gennem tiden.

DVF's store arbejde og samarbejde med andre aktører har for alvor givet medvind til den plantebaserede bølge, og fremtiden vil bringe endnu flere grønne muligheder og resultater – både i Danmark og internationalt, hvor vi historisk har spillet en central rolle og gør det igen i dag. Herudover vil DVF fortsat kæmpe for medlemmernes rettigheder til at leve efter deres overbevisning og for en generel udbredelse af grøn kost i samfundet.

Vi er taknemmelige for alle vores dejlige medlemmer, der gør arbejdet muligt, og jeg ønsker jer alle rigtig god fornøjelse med at fordybe jer i de spændende artikler i dette jubilæumshæfte.

Rigtig god læselyst!

FORENET TIL GAVN FOR MENNESKEHEDEN - 125 ÅRS HISTORIE FRA MEDLEMSBLADET

Af Henrik Koch, historiestuderende

1896: Den 11. december blev en ny forening stiftet under navnet "Dansk Vegetarianer-Forening". Stifteren var den københavnske kommunelæge Michael Larsen, som også blev foreningens første formand. Han var meget optaget af vegetarismens sundhedsmæssige fordele og argumenterede for, at plantekost var

Kommunelæge Mich. Larsen.

sundere end kød. Endda på et tidspunkt, hvor der ellers var en videnskabelig konsensus om, at mere kød var lig med mere styrke og sundhed.

Vegetarismen var, ifølge Michael Larsen, en naturlig og sund livsstil, hvor man var bevidst om kroppens behov som forudsætningen for et godt, langt liv. Hans bog "Naturhelbredelsen" fra 1901 blev længe omtalt som dansk vegetarismes hovedværk. Vegetarismen blev på daværende tidspunkt forklaret som en livsreformbevægelse, omend hensynet til dyrene også dengang spillede en vigtig rolle for den etiske side af vegetarismen.

Ud med kød, alkohol og tobak

1907: Under kaldenavnet Vegetarisk Forening vedtog man i foråret at påbegynde udgivelsen af et nyt tidsskrift, "Solblink", som organ for den vegetariske bevægelse i Danmark. Redaktionen beskæftigede sig bl.a. med emner som:

"Lægevidenskabelige og fysiologiske Artikler. Udtog af Lægfolks praktiske Erfaringer. Lægeraad indenfor Naturhelbredelsens Om-

Fra indvielsen af Raastrup Kursted, Christiansminde, Svendborg, 9. juli 1917

raade. Afholdssagen fra vegetarisk Synspunkt. Vegetariske Retter. Vegetarisk Husførelse i al Almindelighed. De vegetariske Principers Forhold til Samfundsproblemerne – Menneskebeskyttelse – Dyrebeskyttelse – Fredsbestræbelserne." - Solblink nr. 1, første årgang, maj 1907

1912: Foreningen omorganiserede sig og skiftede officielt navn til "Dansk Vegetarisk Forening". Man ønskede på det tidspunkt, at DVF skulle blive en landsdækkende forening med underafdelinger i hele landet frem for blot en københavnsk forening. Foreningens formål

1896

Dansk Vegetarianerforening (DVF) stiftes med kommunelæge Michael Larsen som formand

1897

DVF når 50 medlemmer "og ønsker derfor at fortsætte arbejdet"

skulle være at udbrede kendskab til vegetarisk levevis og modarbejde brugen af skadelige nydelsesmidler. I den periode fik kampen mod alkohol megen spaltepads, og kampen mod tobak samt andre nydelsesmidler som kaffe, te og chokolade var også tydelig. Man mente, at den vegetariske livsstil hørte sammen med fysisk aktivitet og et liv med store mængder frisk luft og sollys. Alle mennesker med interesse for vegetarismen kunne på det tidspunkt blive medlemmer, og kun bestyrelsesmedlemmer var forpligtet til at leve vegetarisk.

1913: I "Solblinks" spørgsmål og svar-sektion blev vegetariske spisevaner inddelt i tre grupper: De almindelige vegetarianer, som også spiste mælk og æg. De strenge vegetarianer, som afholdt sig fra mælk og æg. Og endelig de, som spiste frugt og nødder, der med begrundelse i både bibelstudier og komparativ zoologi blev opfattet som menneskets oprindelige naturlige føde. I tråd med målet om naturlig kost var et generelt ideal også mad uden tilberedning - råkost.

Medlemstilvækst og guldalder

1914: Ved årsskiftet gav Solblink-redaktøren Thomas Spur en opmuntrende status om vegetarismen i Danmark: Den tid, hvor vegetarianer blev betragtet som fanatikere, var forbi. Ernæringsforskeren Mikkel Hindhede var på det tidspunkt begyndt at udgive sine beretninger,

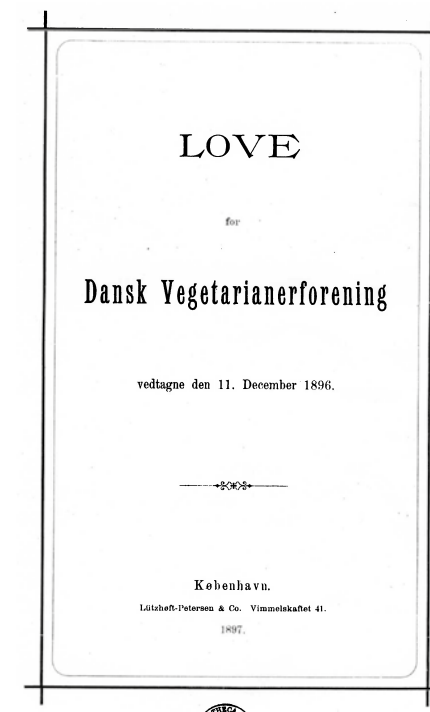
som blev grundlag for Danmarks rationeringssystem under Første Verdenskrig. Blandt Hindhedes hovedpointer var, at den traditionelle forståelse af menneskets behov for animalsk protein var langt højere, end videnskaben viste, og at planteprotein ofte var tilstrækkeligt. Der kom også nye, unge kræfter ind i foreningen, og under Første Verdenskrig tog udviklingen for alvor fart. Medlemstallet steg til over 1200 - dog med den logiske, praktiske årsag, at DVF havde sikret dispensation fra rationeringsmyndighederne til, at vegetarianer kunne veksle deres "flæskemærker" til basisfødevarer som brød, sukker og smør.

1924: Medlemsbladet skiftede navn til "Vegetarisk Tidsskrift". I redaktionens afsked til navnet "Solblink" skrev de, at det var et "fint navn til et mindre foreningsblad", men at DVF var vokset og derfor ønskede at tale med autoritet i samfundet. Ved DVF's 40-års jubilæum i 1936 blev der gjort status over vegetarismen i Danmark, og konklusionen var, at ernæringsvidenskaben nok havde forstået fordelene ved vegetarismen, men at lægevidenskaben endnu ikke var overbevist.

50-års jubilæet gav anledning til refleksion

1946: I forbindelse med foreningens 50-års jubilæum blev der givet spaltepads i medlemsbladet til refleksion. Her blev der givet udtryk

for, at DVF fandt det skammeligt at den danske rationering under Anden Verdenskrig havde afvist at give dispensation til vegetarianer, som den ellers havde gjort under Første Verdenskrig. Samtidig udspillede der sig en debat om navnet "Dansk Vegetarisk Forening". Redaktionen stod fast på, at hvis man kaldte sig vegetarianforening, ville man frastøde de mennesker, som sympatiserede med sagen uden at leve som vegetarianer. På den anden side blev bladet til tider kritiseret

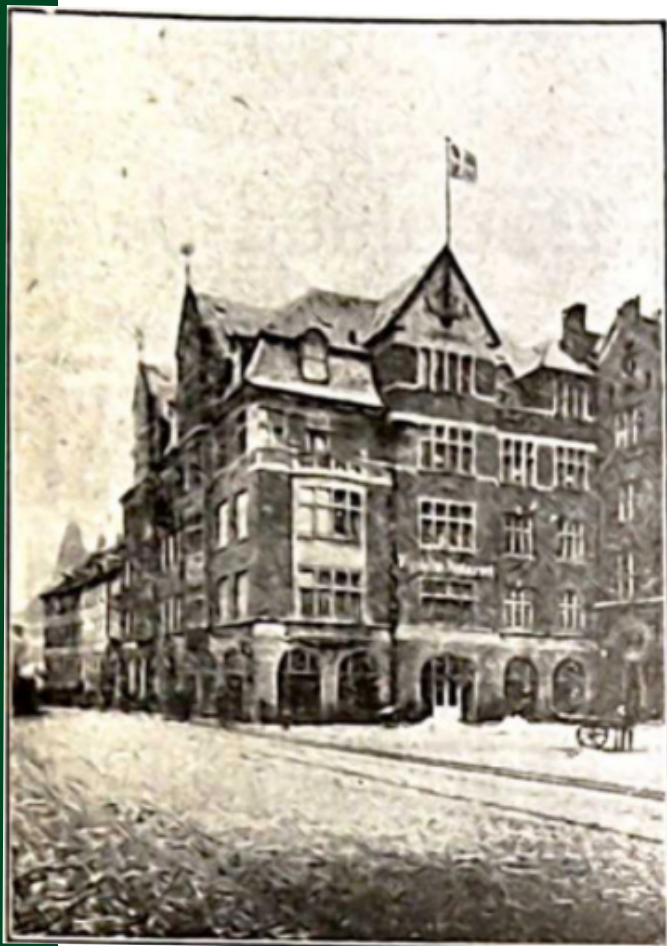

1898

Det vegetariske Skodsborg Badesanatorium oprettes af DVF-ven overlæge Carl Ottosen

**1899-
1900**

Medlemsbladet "Vegetarianeren" udgives

"DVF's restaurant" Pomona beliggende Nørregade 7, 1. sal i København (overfor Vor Frue Kirke og Frue Plads).

Pomona var en romersk gudinde for frugtavl.

for at være for grov i sin retorik mod kødspisere. I disse tilfælde forsvarede redaktionen sig med, at den var overbevist om vegetarismens gode sag. "Vegetarisk Tidsskrift" var foreningens blad og havde et ønske om at ændre samfundet, hvorfor et til tider hårdt sprog fra skribenter kunne tillades, lød argumentet.

1947: Veganismen dukkede for første gang op i medlemsbladet i en artikel om den vegetariske bevægelse i England under krigen, og veganismen blev hilst velkommen som en del af vegetarismen.

Råkostbølgen - Modedille eller propagandamulighed?

1945: Den danske vegetarisme var fra begyndelsen præget i en sundhedsorienteret retning. Der var stadig kamp for at vinde lægevidenskabelig anerkendelse, og derfor var det en stor dag, da en ven af foreningen, dr. Kirstine Nolfi, i 1945 åbnede råkostsanatoriet "Humlegården", hvor man kunne søge alternative helbredelse, nært knyttet til Michael Larsens idé om naturhelbredelse. Råkost havde længe været et ideal indenfor vegetarismen, men i løbet af 1940erne, synes det, at råkosten fik et folkeligt gennembrud uden tilknytning til den vegetariske bevægelse.

Det kom til udtryk med dannelsen af "Landsforeningen for råkost og folkesundhed" (LRF)

i 1948. LRF's folk mente, at DVF havde for mange sidebeskæftigelser (afhold og dyrevelfærd), og at der var grundlag for at danne en ny kost- og sundhedsorienteret forening. I 1950 bragte bladet en artikel af DVF-formanden N. Nielsen med en kommentar til datidens råkostbevægelse: Råkost-spisere var også vegetarianer. Vegetarisme var en bredere livsreformbevægelse, også med det hovedformål at mindske dyrs lidelse. Råkost havde længe været et ideal indenfor vegetarismen, men den kendte erfaring var, at det var svært at efterleve i praksis. Den personlige omstilling til vegetarisk livsstil skete bedst, som en gradvis overgang. Et hårdt og snævert fokus på at ernære sig ved råkost var ikke optimalt. DVF stod derfor fast på at det vigtigste var at få folk til at holde op med at se kød som en nødvendig fødevarer. Med tiden skulle overgangen til rå kost nok komme.

1950erne: Her slog DVF an på en mere samarbejdsvillig tone i forhold til råkostbevægelsen, i anerkendelse af, at råkostforeningen havde ramt tidsånden. I DVF's optik gjorde det kun skade, når råkostfolkene omtalte deres sag som adskilt fra vegetarianernes, og i 1959 fusionerede Dansk Vegetarisk Forening med Landsforeningen for Råkost og Folkesundhed. Det samlede navn blev "Dansk Vegetar- og Råkostforening". Fusionen blev bekendtgjort til den internationale vegetariske unions kongres, med den forsonlige besked, at foreningerne havde det samme mål.

1901

Michael Larsens bog "Naturhelbredelsen" udgives

1904

Nordisk Vegetarisk Kongres afholdes for første gang i København (Tivoli)

Kampen for flere medlemmer - Vedholdenhed, stagnation og forandring

1960'erne: Her skete der en ændring af den redaktionelle kurs på medlemsbladet. Blandt bladets saglige emner var kampen mod hungersnød, kampen mod farlige kemikalier i fødevarer og landbrug, og kampen mod forurening af miljøet. Dyrevelfærd fik også stigende fokus som reaktion på den voksende industrielle animalske produktion.

1965: Her appellerede redaktør Grethe Schmidt til, at landets vegetarianer burde komme ud af busken og melde sig ind i foreningen. Der blev beklaget, at vegetarianismen havde vundet meget større udbredelse i befolkningen, uden at det havde smittet af på foreningen. Det blev pointeret, at Vegetarisk Tidsskrift var fagligt funderet og beskæftigede sig med så store og generelle problemstillinger, at det burde kunne tiltrække flere medlemmer.

1967: Medlemsbladet skiftede navn til "Vegetarisk Forum" for at få et mere tidssvarende navn og et mere rummeligt blad, der favnede den vegetariske levemåde i et bredt perspektiv, med plads til forskellige meninger. På bladets begrænsede spalteplass skulle der således være en mindre forskningsorienteret linje. Men tiltagene hjalp ikke på medlemstallet, og i 1974 gjorde man, med henvisning til Grethe Schmidts

"kom frem af busken"-appel, en skuffende status: Medlemstallet var halveret på et årti. Vegetarismens fortsatte generelle fremgang havde altså ikke gavnet foreningen.

1983: Her skiftede medlemsbladet navn tilbage til "Vegetarisk Tidsskrift", og de "gamle" argumenter for navnet blev hevet frem igen: Bladet, og derved bevægelsen, skulle tale med autoritet, og sagen skulle tages seriøst af det øvrige samfund. Dansk Vegetar- og Råkostforenings stagnation fortsatte alligevel ind i 1990'erne, "og Råkost" forsvandt i 1992 endegyldigt fra navnet, så foreningen kom til at hedde Dansk Vegetarforening. Medlemsbladet, foreningens evige hjertebarn, overlevede trods foreningens stagnation, og fra 1997 udkom medlemsbladet under navnet "Vegetaren".

DVF som samfundsaktør

DVF's historie frem til og med 1990'erne er en fortælling om en idealistisk forening, der vedholdende har forsøgt at gøre sig gældende gennem op- og nedture. DVF's historie er dog også en fortælling om foreningens uforløste potentiale som samfundsaktør. Dette ændrede sig dog i 2010'erne, som der kan læses mere om på side 18 med fire af DVF's formænd.

Vegetarisk Tidsskrift

Dr. M. HINDHEDE,
der fylder 80 år den 13. februar.

Udgivet af Dansk
vegetarisk forening

36. årgang
nummer 2
1. februar 1942

1906

DVF-ven Mikkil Hindhedes bog "En Reform af vor Ernæring" udgives

1907

Et nyt DVF-medlemsblad "Solblink – Tidsskrift for naturlig livsførelse" udkommer fra maj

DVF'S STORE AFTRYK PÅ SAMFUNDET FRA 1896 TIL NU

Af Berit Ertmann

Det er lidt som at putte salt i vand. Efter et stykke tid kan man ikke se saltet, men man kan smage, at det er der. Sådan kan man sige om Dansk Vegetarisk Forenings aftryk på det danske samfund i de seneste 125 år. Gennem mange årtier har foreningen systematisk itale-

sat udfordringer, nye idéer er opstået, og der kan trækkes en rød snor hele vejen fra DVF's arbejde i foreningens spæde begyndelse og ind i nutiden.

Nogenlunde sådan sammenfatter historiker og forfatter Daniel Henschen Dansk Vegetarisk Forenings 125 år lange historie. Han har længe beskæftiget sig med emner som livsreformbevægelsen, som den

vegetariske bevægelse i de første mange år var en del af, og han har et indgående kendskab til, hvordan den "grønne bølge", som blev begyndelsen på Dansk Vegetarisk Forening, opstod.

"Idéen var, at vi skal ændre os selv og vores vaner for at sikre, at mennesket kan leve på en bæredygtig måde i forhold til naturen, både den, vi selv er del af, og den uden for os. Det var en meget fremherskende tanke i Dansk Vegetarisk Forening i flere årtier. Faktisk var foreningen nok det første organiserede forum herhjemme, hvor man kæmpede for at gøre de tanker til virkelighed, og det i sig selv giver foreningen en særlig plads i forhold til at drive de grønne bølger, vi har set i samfundet i de seneste 125 år", forklarer Daniel Henschen.

Den seneste grønne bølge er kampen om klimaet, som ikke mindst den unge generation i Danmark har taget til sig. Og lige som for over et århundrede siden, er det igen Dansk Vegetarisk Forening, der i de senere år har været på forkant med udviklingen som central aktør og gjort sin indflydelse gældende for at se en forandring i samfundet.

I 2021 har foreningen gennem samarbejde med

erhvervsliv, andre organisationer og politikere gjort sig til en del af den grønne omstilling af dansk landbrug. Og det er ikke gået ubemærket hen, fortæller Ida Auken, som er tidligere miljøminister, forhenværende formand for Klima-, Energi- og Forsyningsudvalget og nuværende folketingsmedlem for Socialdemokratiet.

"Det er lykkedes Dansk Vegetarisk Forening at sætte et kæmpe aftryk på den plantebaserede dagsorden uden at falde ned i den traditionelle grøftegravning. Tværtimod er det gjort på en måde, så det står klart for både den enkelte og samfundet, hvilke fordele der er ved den plantebaserede omstilling. Jeg synes, at det er en rigtig klog tilgang, foreningen har, som helt sikkert skaffer flere både politiske resultater og støtter udviklingen i samfundet," siger Ida Auken, som er en af de mange politikere, der ifølge eget udsagn har lyttet til DVF's argumenter i sit politiske arbejde.

Industrialiseringen satte tanker i gang

For at forstå, hvordan foreningen har arbejdet for at forandre samfundet, skal vi dog tilbage til slutningen af 1800-tallet, da der i nogle kredse opstod en tanke om, at samfundsudviklingen havde taget en retning, der er usund for mennesket. Bekymringen var, at mennesket havde mistet sin kontakt med naturen i takt med industrialiseringen og væksten i de store byer. Og tanker om, at mennesket kunne indrette sit

1908

Den internationale vegetariske union (IVU) stiftes

1909

Medlemsbladets undertitel ændres til "Tidsskrift for vegetarisk livsførelse"

Historiker Daniel Henschen

liv på en anderledes, mere bæredygtig og sund måde, begyndte at spire.

På nogenlunde samme tid ændrede også kød-industrien karakter, og kød gik fra at være en luksus til at være mere tilgængeligt for en større del af befolkningen. Tidligere var det lokale landmænd, som avlede og slagtede deres dyr, men sidst i 1800-tallet åbnede Kvægtorvet og Den Brune Kødbø i København, hvor store tog hver dag rullede ind med kvæg, som blev slagtet, og kødet blev solgt, og næste dag rullede nye togvogne så ind, hvorpå slagtningen begyndte forfra. Kombineret med de udfordringer, folk i byen blev konfronteret med - sygdomme og dårlige boligforhold, eksempelvis - begyndte tankerne om vegetarismen at finde fodfæste.

"Tilhængerne af det, man kalder livsreformbevægelsen, så livsstilsændringen som mere end bare et spørgsmål om sund mad. Man tænkte simpelthen: 'Hvis den enkelte bliver sundere og lykkeligere af at reformere sit liv i en sund og naturlig retning, så bliver hele samfundet det også, hvis alle lever sådan'. Hovedtanken var, at frisk luft og lys, sund mad og bevægelse var vejen frem," siger Daniel Henschen.

Her blev samfundets problemer diskuteret

Den grønne bølge blev startskuddet til "Dansk Vegetarianerforening", som blev grundlagt i 1896. Foreningen var meget mere end bare en forening for ikke-kødspisere. Daniel Henschen forklarer, at der i de første mange, mange blev år sat lighedstegn mellem den vegetariske bevægelse, et aktivt, naturligt liv og mennesket som en del af en større sag.

"Det gjorde, at en forening som DVF blev et forum, hvor folk var med til at sætte spørgsmålstegn ved det samfund, man levede i, og hvor det moderne samfunds problemer blev diskuteret. Mange af de ting, vi stadig diskuterer nu, f.eks. ernæring og sundhed i forhold til plantebaseret kost, er ting, der er blevet italesat meget længe af de bærende kræfter bag foreningen," forklarer historikeren.

Ifølge Daniel Henschen var Vegetarisk Forening på sin vis fanget i et spændingsfelt i sine første 50 leveår. På den ene side var foreningen en del af en større sag om livsstil, natur og sundhed. Og på den anden side var foreningen en sammenslutning af folk, der af forskellige årsager ikke spiste kød.

"Nogle af de mere kontroversielle emner, som blev debatteret i foreningen, handlede også om modstand mod vacciner og teorier om, hvorvidt kroppen kan helbrede og regulere sig selv. Der har i det hele taget været nogle meget spændende diskussioner op gennem 1900-tallet, som helt sikkert har haft gennemslagskraft i resten af samfundet, selv om foreningen ikke talte så mange personer," lyder det fra Daniel Henschen.

Ida Auken
Foto: Peder Bjerring

1911

Navnet ændres til "Dansk Vegetarisk Forening"

1912

Der oprettes underafdelinger i København, Svendborg og Aarhus

DVF's aftryk er "imponerende"

Også principper, som senere skulle blive kendetegnende for økologien, blev debatteret inden for den vegetariske bevægelse allerede i 1910'erne. For hvad skulle man gøde sine afgrøder med, hvis man ikke havde husdyrgødning at benytte sig af? Det skabte idéudvikling og forskning på nye bæredygtige dyrkningsmetoder. På den måde, lyder det fra Daniel Henschen, var foreningen i flere perioder forud for sin tid.

Og lige præcis dén dagsorden går igen i foreningens arbejde i nutiden. Det mener i hvert fald Ida Auken, som i de senere år har fået et større og større kendskab til Dansk Vegetarisk Forenings arbejde - ikke mindst på den helt store, politiske klinge, hvor foreningen i de senere år har lagt mange kræfter.

Hun ser Dansk Vegetarisk Forening som en helt central spiller på området og mener, at foreningen har en vigtig rolle at fylde ud, fordi samarbejde, saglighed og en positiv grundtilgang til, hvordan man ændrer samfundet skridt for skridt, ifølge Ida Auken er hele essensen i DVF.

"At det plantebaserede vokser så meget i folks bevidsthed og på markedsplan som en klimaløsning er imponerende. Og det er godt arbejde. Lige nu er der rigtig mange, som løfter den her dagsorden, og det er ikke mindst Dansk Vegetarisk Forenings fortjeneste, fordi foreningen har været så god til at vise de åbenlyse fordele ved det plantebaserede, både for klimaet, miljøet, sundheden og dyrevelfærden," siger hun.

De samme toner kommer fra Daniel Henschen, som gennem sin forskning har oplevet foreningen som et samlingspunkt for mennesker, der har tænkt nogle visionære tanker om sundhed, naturlighed og fremtiden.

"Der har gennem tiden været nogle grønne bølger, hvor naturen spiller en større rolle, og det har foreningen sat sit aftryk på. Nu taler vi om kød og klima - en problematik som foreningen også involverer sig meget i - og her kan jeg se nogle af de samme tanker gå igen, som også var udtalte omkring det forrige århundredeskifte", siger Daniel Henschen, som i det hele taget kan se en meget klar rød tråd mellem de diskussioner, der blev taget for 100 år siden, og de udfordringer, der er fremherskende nu.

Den vegetariske dagsorden som "en drivende forandring"

I perioden efter Anden Verdenskrig kunne man ifølge historikeren se en ændring i den måde, foreningen gik op i det omkringliggende samfund på. Tiderne ændrede sig, der kom flere "rivaliserende" foreninger på banen. Mange af foreningens tidlige mærkesager om at leve mere naturligt blev nu fremført af andre danske og internationale foreninger og subkulturer, og derfor levede DVF i en lang årrække en relativt anonym tilværelse.

"Med respekt for tiden fra 50'erne, 60'erne og de næste årtier, vil jeg sige, at op til da havde foreningen nok et større direkte og indirekte

aftryk i samfundet, hvor man spillede en rolle på mange måder. Set udefra og sat på spidsen virker det som foreningen i en periode derefter fulgte mere bagefter tidsånden i de grønne miljøer og i debatten om danskernes kost og i mindre grad var med til at sætte sit præg på den. Men nu har foreningen så igen bevæget sig derhen, hvor man rent faktisk spiller en central rolle i store spørgsmål som f.eks. klima og landbrug," mener historikeren.

Dansk Vegetarisk Forening har ifølge Daniel Henschen på trods af foreningens stille perioder gennem store dele af sin levetid fungeret som "rugekasse" for tanker, der har sat vigtige spor i samfundet - også der hvor man ikke ser det. Og hvor historikeren kan se det vegetariske aftryk i de seneste 125 års Danmarkshistorie, kan Ida Auken få øje på et markant aftryk i nutiden. Og Dansk Vegetarisk Forenings rolle kan meget vel komme til at være endnu større i de kommende år, spår hun.

"Jeg kan sagtens se den vegetariske dagsorden blive en stor og drivende forandring, fordi foreningen både kan samarbejde med industrien, skabe lokale forandringer i skoler og daginstitutioner og være med til at flytte hele samfundet skridt for skridt. Det er meget tydeligt, at DVF står for gode argumenter og har nogle vigtige statistikker, som er med til at flytte både det politiske landskab og hele samfundet i den her retning. Personligt er jeg i hvert fald indtil videre meget imponeret over det arbejde, foreningen gør," lyder beskeden fra politikeren.

1913

DVF åbner sit eget vegetariske spisested "Pomona" gennem "Aktieselskabet Vegetarismens Fremme"

1914-
1918

DVF sikrer under krigen rationeringsdispensation til vegetarianer. Det vegetariske Råstrup Kursted oprettes

Konference på Christiansborg i 2021
Foto: Peder Bjerring

1918

Kommunelærer Oluf Egerod bliver ny formand (frem til 1930)

1921

Medlemstallet når op på 1230

1908

Solblink

Hyben-Suppe

1 pd. Hyben koges møre i 3 Potter Vand, gnides igennem Sigten, koges med 25 kv. Rosiner, helt Kanel og Citronskal. Sukker efter Smag. 20 kv. Skoldede og fintskaaene Mandler; Suppen jævnes med Kartoffelmel, Serveres med pisket Fløde og Makroner.

Tarteletter

Man bager selv eller bestiller hos Bageren smaa Skaaler af en god Dejg. Disse fyldes med en Mos laver af Paradisæbler, der er kogt møre med Vand (det maa lige staa over Frugterne i Gryden), strøget gennem Dørslag og sødet. Midt i hver af Tarteletterne lægges et Stykke Pære. Man skræller Pærer, koger dem møre i lidt Vand, men behøver ikke at komme Sukker i, da de selv ikke er saa sure, just derfor passe de saa godt til de skarpe Paradisæbler (sibiriske Æbler).

Frikasé

Ærter, Gulerødder, Selleri, Kartoffler og andre Urter i. Eks. Bønner koges eller tages ud af hermetiske Daaser og varmes. En god Sauce laves af Urtesuppen med rigeligt Smør eller Palmin og lidt Meljævning. Haardkogte overskaarne Æg lægges oven i eller om Kanten af Fadet, Hakket Persille til.

1919

Solblink

Sellerisuppe

1 Par Sellerier rengøres, skæres i mindre Stykker og koges sammen med en Suppevisk i ca. 2 Liter Vand. Naar Selleristykkerne er møre, gnides de gennem Sigten. Det hele gives et Opkog.

1 Skefuld Plantemargarine, Salt og Sukker efter Smag tilsættes. 2 Æggeblommer piskes i Terrinen, og Suppen hældes over under Omrøren. Brødrønt gives til I Stedet for Æggeblommer kan man tilsætte Suppen lidt Flormelsjævning.

1909

Solblink

Kastaniesteg

1 pd. Kogte Kastanier og ¼ Pd. Kartoffler gaar sammen gennem kødmaskinen og røres derpaa op med lidt Mælk eller Urtesuppe, en Smule Citronsaft og Salt samt Tomatekstrakt og 1 á 2 hele Æg. Farven maa være stiv og formes som en Steg paa Panden eller i Fadet. Steges i 5 kvarter og dryppes af og til Urtesuppe. Fadet må være godt smurt, inden den lægges deri, og man kan godt smøre hele Stegen med Fløde inden den sættes i Ovnen. Spises med Kartoffler og Sauce.

Vegetarisk forløren Skildpadde

Smaa Linsefrikadeller eller udskaarne Smaastykker af Linse-, Bønne-, Nødder eller Kastanie-steg, Rand, Gratin eller Budding og Kartoffel eller Melbolle eller smaa Frikadeller tilligemed nogle hele Kartoffler, ristede Kastanier uden Skal og Bouketter af Blomkaal overhældes med en Sauce lavet af kraftig Urtesuppe eller en tynd do. (man kan godt bruge Kartoffelvand), hvori kommes lidt Wuk eller Siris for at give Kraft og Smag. – Sauce jævnes med Mel udrørt i koldt Vand, og der kommes Soya i for at gøre den brun. – Pyntes med overskaarne Æg.

GRØNNE OPSKRIFTE

På disse sider kan du genopdage og lade dig inspirere af gamle opskrifter (og med mælk/æg), som har været bragt i DVF's medlemsblad. De fleste kræfter med allerede, mens andre måske ikke.

God fornøjelse og velkomment til!

1931

Vegetarisk Tidsskrift / Elna Regner Andersen

Spansk risret

1 liter varmt vand tilsættes lidt olie og salt, rigelig løg, persille og nelliker og lidt paprika samt ½ kg ris som først er ristede i olie. Hældes i en form og bages ved god varme 1 time. Til oversblevne ris kan udskaars, vendes i rasp og ristes i kogesmør på panden.

Spansk linseret

Linser og hvide bønner sættes i blød natten over. Hakkede løg, ristes på panden i olie, lidt reven gulerod og selleri kommes deri, og damper så ca. ½ time. Linserne hældes med det øvrige vand over i en gryde, og kogt vand hældes ved, nogle friske tomater eller tomatpuré tilsættes. Retten smages til med urtekrydderier og sellerisalt.

Ærteflagekroetter

½ kg ærteflager hældes i en skål og opblødes med varm mælk eller vand til en tyk grød, der står ca. en time. 1 gulerod, 1 løg og ligesaa megen selleriknold rives på råkostjernet og ristes i olie. Tilsættes derefter flagerne og krydres med sellerisalt, lidt paprika og timian. Formes og steget på panden i olie, Kan også vendes i æg og rasp.

TER GENNEM TIDEN

af et udpluk af vegetariske opskrifter (både veganske
dlemsblad. Nogle opskrifter har du måske prøvet
re måske skal på to-do-listen.

velbekomme!

1945

Vegetarisk Tidsskrift/ E. Pille

Stegt blomkål:

Et fast blomkålshoved skæres i tynde skiver, som brunes i hedt fedtstof paa en pande; når der derefter lægges låg på, dannes så meget damp, at kålen dampes mør på 10 min.

Serveres med kartofler og tomatsoUCE.

Blomkålsrand:

I en smurt gasbageform (eller gratinskål for dem der kan bruge ovn) lægges kogt blomkål, over den lægges et lag fars af: 1 tallerken kartoffelmos ristet op med rigeligt af æg og lidt fløde, over farsen lægges tomatkiver, dyppes med rasp, bages i ca. 20 min.-30 min.

Serveres med tomatsoUCE,

1942

Vegetarisk Tidsskrift/ E. Pille

Mandekaal

Rigeligt grønkål renses og skæres groft i stykker med kniven. Den må endelig ikke skæres fint eller hakkes. Stokken flækkes, marven pilles ud og blandes med blade- ne Til sex personer tages tre store stokke grønkål. Nu smel- tes firs til hundrede g smør eller halvanden dl olie i en tyk gryde: skal være godt varmt uden at brunes. Her kommes kålen. Der vendes godt runde i den, til sidst lægges låg på og den kamps mør i sin egen saft.

Lige før anretningen tilføres lidt fløde, som gør den me- get lækker. Men eet maa man huske: der skal ikke salt i kålen, den bliver da for stærk. Mandekålen serveres med brunede kartofler og dampede gulerødder.

1960

Vegetarisk Tidsskrift/ Fra køkkenkrogen

Spinatbudding

1 kg let hakket spinat blandes, mens det er varmt, med 50 g margarine, lidt salt og sukker. 4 hele æg pisket sammen med 2 spskf. fløde tilsættes. En form smøres godt med olie, heri kommes spinaten, som bages i vandbad i ovnen ca. 1 time.

Vendes ud af formen og garneres med glaserede gulerødder og små runde stykker ristede franskbrød belagt med en skive æg og tomat.

Irsk stuvning

I lille hvidkålshoved, 3 gulerødder, 6 kartofler, 2 porrer, 6 tomater og 1 kop ærter. Kålen snittes. Urterne skæres i skiver, en skefuld margarine eller olie kommes i en gryde, og heri lægges grønsagerne lagvis. Lidt salt og kogende vand tilsættes, eventuelt 1 laurbærblad. Koges under låg ved svag varme ca. 1 time.

Vi vil anbefale at bruge havsalt i husholdningen, da det indeholder over 50 sporelementer i modsætning til det andet, der kun indeholder klor og natrium.

EN VEGANSK ILDSJÆL, DER VAR FORUD FOR SIN TID

af Rune-Christoffer Dragsdahl

Kirsten Jungsberg var 5 år gammel, da hun fortalte sine forældre, at hun ikke længere ville spise kød. Det faldt ikke i god jord hos hendes far. "Du er skør. Tag og bliv normal", sagde han.

Kirstens mor blev i årenes løb i høj grad inspireret af datterens mad. Men faderen var urokkelig. Selv da han mange år senere nærmede sig livets slutning, gik det ham fortsat meget på: "Du må love mig, at når jeg dør, så må ingen af mine penge gå til sådan noget."

Faderens kommentarer fik dog ikke Kirsten til at vige fra sin beslutning om ikke at ville skade dyr. Men den modstand, hun oplevede derhjemme, er et billede på, hvordan samfundet i mange år så på veganere.

En "fanatisk vegetar" starter Vegana

De første spæde skridt mod en vegansk forening startede i 1975, da Kirsten Jungsberg indrykkede en annonce i bladet Ny Tid og Vi. Kirsten var blevet kaldt "fanatisk vegetar" i mange år, og hun søgte nu forbindelse med andre "fanatiske vegetarer".

"Jeg tænkte, det kan være, at der nok er andre, der også er blevet kaldt fanatikere", fortæller Kirsten.

Der var 15, der svarede på annoncen, og det endte med, at nogle af dem dannede en klub, Vegana, hvor man spiste på skift hos hinanden, lavede fællesindkøb og tog på udflugter sammen. Af forskellige årsager blev klubben senere opløst.

Da Kirsten selv havde været veganer et par år og ikke rigtigt kendte andre veganere, tog hun i 1980 til England i en måned sammen med sine to børn, hvor de boede på et vegansk pensionat og i London hos forskellige veganere. Tilbage i Danmark savnede Kirsten både maden og fællesskabet, og hun besluttede derfor at arrangere en international vegansk festival - for det skulle være en fest, når veganere mødes.

En pionér i den internationale veganske bevægelse

Verdens første internationale veganske festival blev afholdt på Himmerlandsgården ved Als i Nordjylland i juli 1981. Tiden var mildest talt en anden gang.

"Der var jo næsten ikke nogen veganere i Danmark", fortæller Kirsten leende. "Så der kom primært deltagere fra udlandet. Blandt andet en hel busfuld fra Paris, De Grønne Indianere. De ville vandre jorden rundt og fortælle folk, hvordan man skulle behandle jorden og ikke spise dyr".

Jyllands-Posten besøgte festivalen og skrev i sin reportage:

1924

Medlemsbladet skifter navn til "Vegetarisk Tidsskrift"

1935

International Vegetarian Union afholder 9. kongres ved Daugaard nær Vejle

"Læsere, der ikke ved, hvad en veganer er, kan spare sig at slå efter i et leksikon, for begrebet er endnu for nyt til at være registreret. Og kvikke hoveder, der straks vil forbinde ordet med varaner og andre uhyrer, vil også lede forgæves efter veganere i zoo-bøger. De har netop intet med dyr at gøre."

Der var i alt 14 lande repræsenteret, og for både Kirsten og de andre deltagere var det en stor

glæde at møde så mange ligesindede. Da der ikke var nogen andre lande, der ville arrangere en international vegansk festival, gjorde Kirsten det igen i 1985, hvor hun lejede Kosmos Feriebý nær Nykøbing Sjælland.

Efterfølgende fulgte andre lande trop: Tyskland (1987), Sverige (1989), Holland (1990), England (1992), Spanien (1993), USA (1995), Australien (1997), Danmark (2006), Indien (2007), Brasilien (2009), Spanien (2011) og Bulgarien (2014). Kirsten var således i mange år et kendt ansigt i den internationale veganske bevægelse.

Ingen interesse for plantedrikke

Kirsten havde en drøm om at skabe et sted for veganere, og hun tog derfor i begyndelsen af 1980'erne initiativ til en indkøbsforening, som også fik navnet Vegana. Den blev etableret i en nedlagt blomsterforretning på Frederiksvej overfor Frederiksberg Have. Her blev der solgt økologiske grøntsager og andre veganske varer billigt. Der var produkter fra et firma, som hed Plamil, der blandt andet lavede plantedrikke. Vegana fik eneforhandlingsret på det i Danmark.

"Men der var ingen, der var interesserede i det. I dag kunne jeg nok have tjent en formue på det", bemærker Kirsten, velvidende at markedet for plantedrikke i dag er blevet stort og lukrativt.

Kirsten forsøgte flere gange at få en egentlig vegansk forening op at stå, og den 27. november 1995 lykkedes det. Vegana, Danmarks Veganerforening, var nu en realitet. Vegana udgav i en række år et medlemsblad, Vegana Nyt, med veganske opskrifter, artikler om ernæring og andre emner af interesse for veganere. Foreningen arrangerede desuden foredragsaftener, besøg på gartnerier og madlavningskurser, ligesom foreningen var repræsenteret på udstillinger og helsemesser. Vegana havde også en spiseklub, hvor mennesker mødtes for at lave mad til hinanden og spise sammen.

Når Vegana ikke voksede sig større, skyldes det formentlig, at der opstod andre veganske initiativer i det danske samfund drevet af de yngre generationer. Omkring år 2000 dukkede den veganske dyreretsorganisation Anima op, og ti år senere opstod Mad Med Medfølelse, som senere skiftede navn til Danmarks Veganske Forening. I 2018 kom Veganerpartiet til.

I en tid, hvor den veganske dagsorden har fået et stærkere fodfæste i samfundet, og der er mange forskellige organisationer, glemmer de unge ind imellem, at der var andre før dem, føler Kirsten.

"De har slet ikke tænkt på, at der var nogen dengang", bemærker hun.

1944

DVF tilføjer formålsparagraf om at mindske dyrs lidelser til sine vedtægter

1945

Råkostkurstedet Humlegården åbner. Ledet af DVF-ven Kirstine Nolfi

Kirsten Jungsberg modtog i 2019 Mikkelt Hindhede-prisen for sit arbejde med at fremme vegansk mad i Danmark.

Verdens første internationale veganske festival, 1981

Kirsten har indgået en aftale med Dansk Vegetarisk Forening om at videreføre Veganas historie og materiale for eftertiden. Noget af materialet findes allerede på vegana.dk, og resten vil med tiden blive uploadet.

"Jeg prøvede at google mig selv den anden dag. Det var sjovt. Men det var også lidt mærkeligt at læse alt det, der ligger. Jeg er bare en forløber, jo", siger Kirsten ydmygt.

Er det blevet nemmere at leve vegansk i dag?
"I høj grad. Der er ingen sammenligning."

Helt problemfrit er det dog stadig ikke. Kirsten bliver indigneret, når hun møder og hører om borgere, der ikke kan få ordentlig mad f.eks. på hospitaler og plejehjem.

Men meget har forandret sig. Hvis Kirstens far levede i dag, ville han have opdaget, at hans datter ikke var skør. Hun var bare forud for sin tid.

Vegansk levevis som noget smukt og dejligt

Kirsten har altid betonet vigtigheden af samarbejde. I Vegana opfordrede man derfor veganere til også at melde sig ind i Dansk Vegetarisk Forening.

"Der var ikke en konflikt mellem veganere og vegetarer. Der var også mange vegetarer, som

kom til vores arrangementer, fordi de var nysgerrige."

Kirsten og de andre aktive bag Vegana ønskede at udbrede kendskabet til vegansk levevis som noget smukt og dejligt. De understregede, at de ikke så ned på andre mennesker, og at enhver går frem i sit eget tempo og hele tiden lever efter det, som man finder rigtigt, og som man har det godt med.

1947

Vegetarisk Tidsskrift anerkender "vegan"-bevægelsens eksistens

1954

Søtoftegård Højskole oprettes på Midsjtjælland og bliver med tiden et centrum for vegetarisk mad

1958

Første kvindelige formand Fru Else B. Nielsen valgt
(indtil 1962)

1959

DVF fusionerer med Landsforeningen for Råkost og
Folkesundhed. Navneændring til "Dansk Vegetar- og
Råkostforening"

"DET ER HELT VILDT, HVAD DER ER SKET I DE SENESTE ÅR": FIRE FORMÆND FORTÆLLER

At være formand for Dansk Vegetarisk Forening er benhårdt arbejde, men hverken Henrik Hedegaard, Sune Borkfelt, Mette Kure Hansen eller Kenneth Ibsen ville have været oplevelsen foruden. Interne debatter, et klimatopmøde og et spirende samarbejde med supermarkeder - her fortæller fire tidligere formænd, hvad de husker bedst fra deres tid i spidsen for den voksende forening.

Henrik Hedegaard (formandsår 1996-1997):

Jeg blev vegetar som 21-årig i 1978. Dengang var man som vegetar mere pioner end i dag, så jeg kom hurtigt til at kende mange andre vegetarer. Vi var en gruppe unge idealister, der gerne ville gøre det nemmere for kommende vegetarer at omlægge kosten, finde relevante spisesteder og litteratur osv. Derfor stiftede vi i 1981 vores egen organisation, "Vegetarisk Information", som udgav nogle pjecer og et lille blad, Grønsagen. Jeg tog kontakt til det daværende Dansk Vegetarisk Forening med tanke på at slå vores sparsomme ressourcer sammen. Det begyndte med sammenlægning af vores medlemsblade omkring 1995, jeg blev ny redaktør og omdøbte bladet til "Vegetarisk Forum". Kort tid efter blev

vores lille organisation en del af DVF, og da DVF netop samme år havde 100-års jubilæum, var det selvfølgelig navnet på denne gamle, ærværdige organisation, vi fortsatte med. Jeg blev ny formand og overtog et DVF-medlemskartotek, hvor der bemærkelsesværdigt blot stod, om et medlem havde betalt eller ej - ikke for hvilket år.

På det tidspunkt kunne vi mønstre maksimalt 500 medlemmer, og der gik mange år, før dette tal steg nævneværdigt. På trods af de manglende ressourcer, forsøgte vi at fejre 100 års-jubilæet ved at arrangere en stor Grøn Dag-kampagne. Det lykkedes endda at hente 25.000 i fondsmidler. Men desværre lykkedes projekt Grøn Dag, der bl.a. skulle have involveret masser af restauranter og supermarkeder, slet ikke, så vi måtte aflyse. Det viste sig naivt at prøve kræfter med så stort et projekt med så knappe ressourcer til rådighed, og man må sige, at der siden er sket kolossalt meget med DVF i en sådan grad, at 125-års jubilæet uden tvivl kan styres meget mere professionelt og målrettet

end 100-års jubilæet kunne. Jeg trak mig som formand ikke så længe efter. Heldigvis var der allerede i 1997 kommet et par nye og friske kræfter i bestyrelsen, og Dennis Sørensen blev ny formand. Jeg blev atter inviteret til at stå for medlemsbladet, og det udviklede sig til, at vi begyndte at udgive vores eget blad, "Vegetaren" i A4-format - et bladnavn der holdt i mange år.

I en bestyrelse kan man jo blive uenige om mangt og meget. F.eks. husker jeg, at nogen foreslog at skrive en artikel om det yoga-relaterede fænomen sungazing, altså det at leve alene af sollys, som på et tidspunkt også havde været nævnt i dansk tv. Da det at leve alene af planter allerede virker ekstremt på mange danskere, var vi flere der mente, at omtale af sollys som ernæringsform næppe gavnede vores sag. Men det tog lang tid og megen debat, før dette emne blev manet i jorden. Jeg er stadig aktiv i DVF, dog i begrænset omfang, bl.a. som korrekturlæser på bladet Vegetarisk!.

1963

Rachel Carsons bog "The silent spring" oversættes og udgives på dansk som "Det tavse forår"

1965

Ruth Harrisons bog "Animal machines" oversættes og udgives på dansk som "Dyr på samlebånd"

Sune Borkfelt (formandsår 2009-2013):

Jeg er opvokset som vegetar og blev en del af foreningen på grund af en personlig trang til at udbrede budskabet. Jeg kom ind i bestyrelsen første gang i 2003. På daværende tidspunkt gjorde foreningen ikke ret meget væsen af sig udadtil. Jeg mødte jævnligt vegetarianer, der ikke vidste, at DVF overhovedet eksisterede. Det var mig meget magtpåliggende at se, hvordan vi kunne få vores sager i pressen og gøre noget, så vi blev lagt mærke til. Jeg tog det på mine skuldre, som en glad amatør, at forsøge at skabe noget omtale. I 2004 afholdt vi et større arrangement på Rådhuspladsen sammen med andre organisationer og forsøgte et gimmick med "vegetarisk jul". Så det, jeg husker fra min første tid i bestyrelsen, var, at vi på alle mulige måder forsøgte at skabe opmærksomhed om vores eksistens.

I 2009 blev jeg så formand. Det var virkelig en tid, hvor der skete lidt af hvert. Der var klimatopmøde i København i 2009, hvor vi forsøgte at skabe fokus på sammenhængen mellem kød og klima. Det var i det hele taget deromkring vi kunne begynde at mærke, at vi skulle spille mere på klimaagendaen for at få opmærksomhed. Før i tiden var det primært argumenter om sundhed og dyreetik, vi anvendte. Det var primært sidst i min periode, at vi kunne se en æn-

dring hvad angår klimadagsordenen. Vi kunne mærke en stigende interesse og en velvillighed i samfundet til at kigge på emnet. I den allerførste undersøgelse, vi lavede af, hvor mange danskere der var vegetarianer og veganere, var der måske én eller to veganere i hele undersøgelsen. Men der skete nogle ting i samfundet på det tidspunkt, især klimadagsordenen.

I min tidligere tid i foreningen var der også debat om, hvorvidt vi skulle slå på det dyreetiske aspekt. Ordet "veganer" var nærmest et skældsord i samfundet, og vi tøvede derfor lidt med at tale for meget om den etiske side af det. Jeg kan huske, at jeg lavede noget med fokus på smågrisekastration, næbtrimning og foie gras, men vi var bevidste om at træde forsigtigt. Jeg kan også huske, at vi i min tid diskuterede, om forplejningen til alle foreningens arrangementer skulle være vegansk eller ej. Nogle mente, at det skulle den ikke, men det endte med, at vi ændrede proceduren, så al maden skulle være 100 % plantebaseret. Foreningens vedtægter og formålsparagraffen fik i 2010 også en overhaling for at gøre det klart, hvad foreningens formål er og var.

Siden jeg stoppede som formand og i bestyrelsen, har jeg gladeligt fulgt med fra sidelinjen, og det er helt vildt, hvad der er sket i de seneste år. Vi rykker os, og samfundet rykker sig, gradvist. Antallet af veganske produkter er eksploderet, og der er virkelig sat skub i tingene. Det er fantastisk.

Mette Kure Hansen (formandsår 2013-2015):

Inden jeg tiltrådte som formand, havde jeg siddet i bestyrelsen i et år. Jeg blev lidt headhuntet til bestyrelsen, som dengang lavede alt arbejdet: Medlemsblad, arrangementer, sociale medier, presse ... ja, alt. Der var ingen ansatte men til gengæld en kernefrivillig, Rune-Christoffer Dragsdahl, som senere skulle blive generalsekretær. Så jeg anede ikke, hvad jeg gik ind til. Men det var en spændende udfordring. Verden lå foran os, vi havde cirka 1300 medlemmer, et medlemsblad og nogle få arrangementer på tapetet. Så vi begyndte at skæve til den tyske vegetarianforening, som havde mange medlemmer, fastansatte og et kontor. Og vi blev enige om, at vi skulle forsøge at rejse nogle penge til en smule løn og nogle lokaler.

Vi skrabede penge sammen til at ansætte en kommunikationsmedarbejder og fik rigtig mange gode ansøgninger til stillingen. Den første medarbejder, en ung mand på omkring 19 år, skaffede os det første erhvervsmøde med Coop, som skulle vise sig at blive utrolig vigtigt. Rune-Christoffer og jeg mødte op til mødet med en hurtig undersøgelse i lommen om, at mange af vores medlemmer dengang, i 2013-2014, købte deres vegetariske varer i Tyskland og Sverige, enten over nettet eller fysisk, hvor de simpelthen tog på indkøbstur og fyldte taskerne med varer fra udlandet. Så Coop kunne godt

1967

Medlemsbladet skifter navn til "Vegetarisk Forum"

1973

Foreningen ledes solidarisk af bestyrelsen, uden formandspost, indtil 1979

se, at der var noget omsætning at hente ved at tilbyde de her varer. Det viste sig så senere, at andre kæder også havde lyst til at springe med på det voksende marked, men det var i de år, at vi tog de spæde skridt, også til mærkningsordningen Det Grønne Hjerte, som skulle sikre, at forbrugerne let kunne genkende de vegetariske og veganske varer på hylderne. Erhvervssamarbejdet fyldte en del i de år, husker jeg. Men vi gik også og drømte om at blive mere "kendte": At vores formand engang kunne sidde i sofaen i Go' Morgen Danmark eller lignende og tale den vegetariske sag. Det ville være det ypperste at få lov til, kan jeg huske, at vi tænkte.

En anden ting, der var oppe i tiden, da jeg var formand, var debatten om, hvorvidt DVF var en forening for vegetarianer eller veganere. Nogle tog afstand fra os, fordi de troede, at vi stod for at hylde æg og mælk. På et tidspunkt skulle jeg sige noget til en international veganer dag, som er den 1. november, og jeg fik sagt offentligt, at det ville gøre en kæmpe forskel, hvis folk spiste mere vegetarisk. Dét gav et ramaskrig i nogle kredse, fordi nogle mente, at jeg reklamerede for æg og mælk. Nu ville man selvfølgelig have brugt betegnelsen "plantebaseret", men dengang var der altså lidt et sammenstød mellem veganere og vegetarianer, som jeg ikke fornemmer, at der er længere.

Efter 2015 stoppede jeg som formand, men fortsatte som bestyrelsesmedlem i et år. Jeg er ret sikker på, at medlemstallet gik hastigt op i den periode. I dag er jeg kun menigt medlem. Mine børn er vegetarianer, og herhjemme spiser vi

faktisk næsten kun plantebaseret. Det er blevet så meget nemmere nu. Bare dét, at der findes smør- og flødeerstatninger. Det fandtes slet ikke i "gamle dage". Verden har virkelig forandret sig, og jeg glæder mig helt utroligt over, at foreningen har spillet en rolle i den udvikling.

Kenneth Ibsen
(formandsår 2017-2020)

Jeg har været vegetar siden begyndelsen af 90'erne og flyttede til København fra Falster i 2012. Jeg brændte for sagen og ville rigtig gerne være en del af den vegetariske bevægelse og blev derfor en del af DVF's bestyrelse. Inden min bestyrelsestid var vi en forening med omkring 900 medlemmer, men vi var nogle stykker i bestyrelsen, der havde lyst til at vokse endnu mere, og som virkelig brændte for sagen. Så vi begyndte at lægge strategier for fremtiden. Jeg kan huske, at vi mødtes i en hytte i Odsherred og lagde planer for fremtiden.

Mit fokus gik rigtig meget på at få "professionaliseret" organisationen, som var meget skrøbelig. I 2014 foregik ansættelser f.eks. på en lokal café, fordi vi ikke havde nogen kontorer eller noget sekretariat. Og i og med at alle vores kræfter var frivillige, skulle jeg også i perioder dække huller, når de frivillige ikke kunne træde til. Bl.a. har jeg været redaktør på medlemsbladet og regnskabsansvarlig, selvom jeg ingen

forudsætninger havde. Jeg vil faktisk vove at påstå, at jeg havde to fuldtidsjob i den periode, da jeg gik helhjertet ind i Vegetarisk Forening. Det stod meget klart, at vi blev nødt til at strukturere organisationen mere og lægge et solidt fundament, hvis vi ville vokse, og det arbejde - det interne arbejde - har jeg lagt mange kræfter i, hvorimod mediehåndteringen og interviews aldrig har været min force.

Da jeg blev formand i 2017, kunne jeg mærke, at tiderne i de senere år var skiftet. Før i tiden skulle jeg forsvare, hvorfor jeg var vegetar, men nu begyndte folk i stedet at spørge positivt ind til det at være vegetar. Det, syntes jeg, var meget interessant. Jeg tror også, at udviklingen var med til at gøre os opmærksomme på, at vi havde en sag, som var interessant også i den bredere befolkning, og jeg begyndte at tale med politikere og andre interesseorganisationer om samarbejde. Nu arbejder jeg som IT-projektleder i Miljøstyrelsen og har været veganer i de seneste 5-6 år. Jeg håber, at mit arbejde med at gøre organisationen mere robust har været med til at styrke DVF's position i landskabet. Arbejdet med at oprette et sekretariat til at tage sig af kerneopgaverne og være sikre på, at det hele hænger sammen, har ligget mig meget på sinde. Hvis man har frivillige til alt, kan man risikere, at de fra den ene dag til den anden stopper eller ikke kan løse opgaverne. Når man ved, at man har gode kræfter, der kommer ind hver dag og gør en indsats, så letter det enormt meget i forhold til foreningens øvrige arbejde. Den udvikling er jeg stolt af at have været en del af. Og bare se på, hvor langt vi er nået.

1975

Vegana oprettes af Kirsten Jungsberg

1981

Den første internationale veganske festival afholdes i Nordjylland

1983

Medlemsbladets navn skifter tilbage til "Vegetarisk Tidsskrift"

SAMMEN OM ØKOLOGI OG EN BÆREDYGTIG FREMTID

Af Berit Ertmann

Økologien har historisk haft en central plads i Dansk Vegetarisk Forening. Det skyldes, at økologien, ligesom den vegetariske sag, er helhedsorienteret og arbejder med øje for både dyr, mennesker og global bæredygtighed. Det fremgår da også af DVF's vedtægter, at DVF bl.a. arbejder for "at fremme udbredelsen af bæredygtige, plantebaserede former for landbrug, herunder f.eks. økologi, permakultur og lignende".

I omstillingen af dansk landbrug fra foder til føde, som skal blive en realitet, hvis Danmark skal nå sine klimamål og bremse klimaforandringerne, står Økologisk Landsforening derfor som en central medspiller for Dansk Vegetarisk Forening.

Sammen skabte de to foreninger i 2020 Plantebaseret Videnscenter med det mål at samle specialister inden for den plantebaserede omstilling og styrke den faglige viden på området. DVF og Økologisk Landsforening har nemlig mange fælles interesser at arbejde sammen om.

"Jeg er rigtig glad for vores samarbejde. Vi sidder hver især med forskellige kompetencer, og når vi bringer dem i spil og arbejder sammen, får vi sendt nogle budskaber, ikke mindst til

politikerne, som står stærkt," siger Økologisk Landsforenings adm. direktør Helle Borup Friberg.

Fremtidens marked

Markedet for plantebaserede fødevarer har i flere år været i hastig vækst, og ifølge flere internationale institutter og analytikere vil denne vækst fortsætte. Mange af de plantebaserede produkter, der allerede er på markedet, er dog ikke økologiske. Og her mener Helle Borup Friberg, at Danmark kan gøre sig gældende på det globale marked. Vi er nemlig historisk set gode til at producere økologiske kvalitetsprodukter. Samtidig kan den nye, plantebaserede udvikling stå på skuldrene af den udvikling, økologien har gennemgået herhjemme, siden landet i 1987 fik sin første lov om økologi. De erfaringer, økologerne har gjort sig i de seneste årtier, kan derfor med fordel nu bruges på det plantebaserede område.

"I Danmark er vi gode til produktudvikling med udgangspunkt i rene råvarer, økologi og sundhed. Dette kan give os et stort eksportpotentiale inden for plantebaserede fødevarer. Plantebaseret Videnscenter vil således både styrke den nationale udvikling og udbrede danske er-

faringer og løsninger internationalt," lyder det på videnscenterets hjemmeside.

Det mål bakker Helle Borup Friberg, helhjertet op om.

"Vi har en fælles forståelse med Dansk Vegetarisk Forening om, at vi skal udvikle hele værdikæden. Det er ikke nok bare at have landmanden eller forbrugeren med på vognen. Det er vigtigt, at udviklingen foregår hele vejen fra jord til bord. Og så er faktum bare, at vi ikke har 30-40 år til at udvikle det plantebaserede - det skal gå meget hurtigere. Så det handler om at få afsat ressourcer til at accelerere den udvikling," siger hun.

Hos det danske selskab Organic Plant Protein, der producerer økologiske køderstatninger med et meget lavt klimaaftryk og en meget mild forarbejdningsgrad, mener stifter og direktør Ulrich Kern-Hansen - som også er mangeårig miljøaktivist - at netop kombinationen af økologi og plantebaserede fødevarer kan blive et stort marked for Danmark.

"Det er ikke nok at reducere CO2. Rent grundvand, høj biodiversitet og en frugtbar jord er helt afgørende for helheden og fremtidens liv på kloden. Økologisk landbrug og tilsvarende dyrkningssystemer er for os den eneste langtidsholdbare måde at dyrke jorden på. Det er derfor også positivt, at DVF ofte nævner økologien som væsentlig," siger han.

1995

DVF fusionerer med Vegetarisk Information

1997

Medlemsbladet skifter navn til "Vegetaren"

2002

DVF udvikler sin første hjemmeside

Tiltalende for forbrugerne

Økologisk fødevarerproduktion bidrager til at nå 14 af FN's 17 Verdensmål og er en vigtig del af løsningen hvad angår bæredygtige fødevarer systemer. Samtidig er der en tendens til, at det er de samme forbrugere, som af klima-, miljø-, og/eller sundhedsmæssige årsager går efter økologi, og de forbrugere, som spiser fleksitærisk, vegetarisk og vegansk. Den økologiske produktionsform er ganske enkelt tiltalende for de forbrugere, der har en omtanke for dyr og natur.

Når DVF har fortalt om samarbejdet til de mange økologiske landmænd, som har landbrugsdyr, har et argument været, at det næppe er økologiske landmænd, som bliver udkonkurreret af planteproteiner eller produkter fra laboratorier. Det, som bliver udkonkurreret på sigt, er snarere den intensive konventionelle dyreproduktion. Og det kan - med tanke på udviklingen i det globale marked - ende med at blive en god forretning for økologerne såvel som for miljøet og klimaet, hvis flere økologiske landmænd vælger at gå plantevejen fremover.

På grund af det store potentiale på området, giver det netop mening, at Dansk Vegetarisk Forening samarbejder med Økologisk Landsforening om at drive den grønne udvikling, mener ØL-direktøren.

"Hvis du har et rent økologisk system, vil der automatisk være færre dyr. Dyrene skal

have mere plads end i det konventionelle landbrug, og vi vil også gerne have, at dyrenes foder kommer fra egen produktion. Det sætter begrænsninger på, hvor stor den animalske produktion kan være. Og så ser vi et stort potentiale i udviklingen af planteproteiner for de økologiske landmænd," forklarer Helle Borup Friberg, som gennem sine børn selv har fået øjnene op for det plantebaserede køkken med alle dets smagsnuancer og nye måltidsoplevelser.

DVF er en vigtig stemme

For Ulrich Kern-Hansen har anvendelsen af økologiske råvarer i Organic Plant Proteins produkter altid været en selvfølge.

DVF og Organic Plant Protein har arbejdet tæt sammen om en række initiativer, der kan fremme omstillingen til et mindre kødforbrug og en mere bæredygtig fødevarerproduktion, og ægteparret Ulrich Kern-Hansen og Fie Graugaard - som i 2019 slap roret i virksomheden Hanegal for at fokusere på det plantebaserede - ser Dansk Vegetarisk Forening som en stærk medspiller på området også i fremtiden.

"Vi opfatter DVF som en vigtig stemme i den nødvendige omstilling af dansk fødevarerproduktion og har derfor valgt at bidrage med både moralsk og økonomisk støtte til foreningens aktiviteter," lyder det fra Ulrich Kern-Hansen.

FAKTA:

- En plantebaseret kost er defineret som en kost, der op omkring planter, og som eventuelt kan suppleres med mindre andel animalske fødevarer.
- Et økologisk plantebaseret fødevarer system vil medføre dyrevelfærd og samlet set lavere intensitet og færre klimagasser, og det vil give ny inspiration til sundere og smagfulde måltider.
- Plantebaseret Videnscenter står som en platform til videnskabelige projekter, vidensdeling og forsøg helt centralt i arbejdet med at gå mod flere økologiske og plantebaserede fødevarer.
- Videnscenteret fik støtte til opstarten fra Naturli' og Plant Protein. Fra 2022 finansieres videnscenteret via offentlige midler.

Kilde: plantebaseretvidenscenter.dk

I regi af Plantebaseret Videnscenter er DVF og Økologisk Landsforening nu i gang med nye, fælles projekter. De går bl.a. ud på at finde ud af, hvilke sorter af linser og bønner der bedst kan bruges i forskellige grønne retter, og hvordan de smager. Noget, der kræver helt specielle kompetencer og ressourcer at blive klog på.

"Vi skal huske, at de landmænd, som gerne vil omlægge, også skal støttes og vejledes, så de ikke kaster sig ud i noget, der er for risikabelt. Det kræver den rette viden. Men jeg tror, at der er en rigtig lys fremtid for dansk producerede økologiske planteproteiner," siger Helle Borup Friberg.

er bygget
s med en

øre bedre
dyr samt
.

for forsk-
omstillin-
rer.

g Organic
via fonds-

2014

DVF får Coop til at sætte flere vegetariske og veganske produkter på hylderne

2015

DVF indfører mærkningsordningen
Det Grønne Hjerte

HVILKEN ROLLE SPILLER DVF I VERDEN?

af Rune-Christoffer Dragsdahl

Vegetarian Society blev grundlagt i Storbritannien i 1847, og med tiden opstod ordet vegetarianer og senere vegetar på dansk. Vegan Society blev grundlagt i 1944, og ordet veganer fandt derpå vej ind i det danske sprog. Senere fulgte ordet plantebaseret, som Colin Campbell begyndte at anvende i 1980'erne, men som var yderligere et par årtier om at finde vej til Danmark.

Den vegetariske bevægelse er i sin essens en international bevægelse, fordi det drejer sig om principielle spørgsmål om dyreetik, global bæredygtighed og folkesundhed. Derfor er det heller ikke overraskende, at internationalt samarbejde har været helt centralt i den vegetariske bevægelse i alle årene og naturligvis også i DVF.

Oluf Egerod

DVF var med til at grundlægge International Vegetarian Union (IVU) i 1908. Og i mange år spillede DVF en central rolle internationalt. Et af koryfæerne, som troner frem i IVU's Hall of Fame, er Oluf Egerod. Han var aktiv i mere end 30 år og satte således et solidt præg på den internationale bevægelse.

Også i den veganske del af bevægelsen blev et af de mest kendte navne en dansker. Som du kan læse andetsteds i jubilæumsnummeret her, var det Kirsten Jungsberg, som arrangerede den første internationale veganske festival – i Nordjylland i 1981.

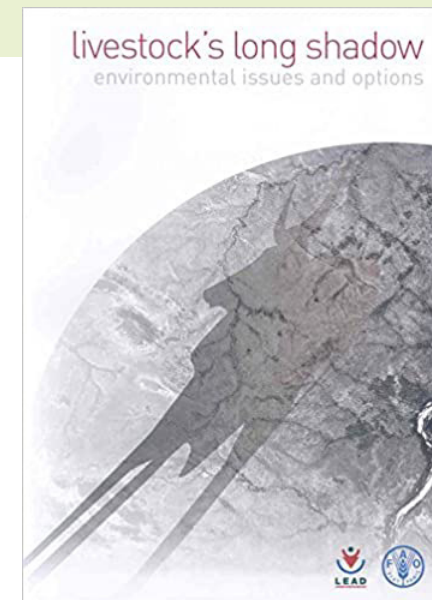
FN-rapport og lov i Portugal giver inspiration til nyt momentum

Omvendt var det også internationale begivenheder, der for alvor pustede liv i DVF i det 21. århundrede. En milepæl for både sagen generelt og specifikt DVF var rapporten "Livestock's Long Shadow" fra FN's fødevare- og landbrugsorganisation (FAO). For første gang kunne man citere en af de store FN-organisationer for, at produktionen af landbrugsdyr er et af verdens største miljøproblemer. Det gav bevægelsen og DVF et uigendriveligt naturvidenskabeligt argument med en tungvejende kilde bag, hvilket har været bærende i de efterfølgende 15 års udvikling.

En anden central begivenhed indtraf i 2016. Vores dygtige kollegaer i Portugal, Associação Vegetariana Portuguesa, lykkedes med at påvirke parlamentet til at indføre en lov, som garanterede retten til et 100

% plantebaseret måltid i alle offentlige køkkener. Vi havde inden da i flere år forsøgt at løse problemer med manglende hensyn til vegetarianer og veganere i de offentlige institutioner, og inspireret af vores venner i Portugal begyndte vi at arbejde for en tilsvarende lov i Danmark.

Den indsats fik flere effekter. Dels satte det selve problematikken på dagsordenen i medierne og politisk, dels åbnede det døren til en dialog med politikere fra nogle af partierne på Christiansborg, hvorved det også blev de første spæde skridt på vores rejse mod at arbejde professionelt med politisk indflydelse. Desuden bevirkede det, at mange flere så værdien i DVF's arbejde, og det var formentlig den sag, som i størst grad fik medlemstallet til at stige kraftigt i de efterfølgende år.

2016

Foreningen genoptager navnet Dansk Vegetarisk Forening

2017

Medlemsbladet skifter navn til "Vegetarisk!"

2017

Mikkel Hindhede-prisen uddeles for første gang og går til klinisk diætist Maria Felding

Topmøde i Berlin

I august 2019 inviterede ProVeg International – den moderne udgave af den gamle tyske vegetariske forening VeBu – DVF med til et Global Leadership Summit i Berlin, hvor der deltog kollegaer fra 39 forskellige organisationer fra hele verden.

Eftersom vi var en af de organisationer, som havde arbejdet mest strategisk med politisk påvirkning og reflekteret over, hvad der virker bedst, skulle jeg, som generalsekretær for DVF, holde topmødets primære oplæg om politisk påvirkning. Det medførte en del henvendelser både under og efter topmødet, og det tydeliggjorde for os, at der var behov for mere international erfaringsdeling specifikt om politisk påvirkning.

I november 2019 var vi i øvrigt den danske partner på den internationale veganske messe VeggieWorld. 4.000 deltagere i Øksnehallen – den største veganske begivenhed nogensinde i Danmark. Sideløbende med dette var vi i øvrigt også blevet ansvarlige for V-Label, den internationale mærkningsordning for veganske og vegetariske produkter, i Danmark.

Fra 1. januar 2020 blev jeg som DVF's generalsekretær inviteret til at træde ind i bestyrelsen for International Vegetarian Union som regional repræsentant for Europa. Senere samme år modtog vi en mindre bevilling fra Animal Charity Evaluators, som uddeler midler til de organisationer i verden, som de betragter som værende de mest effektive. Bevillingen gav os mulighed for at tage de første skridt mod et skabe et in-

ternationalt forum for erfaringsdeling indenfor politisk arbejde.

Et halvt århundrede efter Oluf Egerod var DVF nu tilbage centralt i det internationale samarbejde.

Den afgørende inspiration, der banede vej for en historisk dansk satsning

Tilbage til Berlin: Under topmødet var der et oplæg fra kollegaer fra Singapore, som havde startet en form for forum for erhvervslivet, samt fra kollegaer fra Tyskland og Holland, som havde modtaget offentlige bevillinger. På baggrund af disse oplæg fik vi idéen til at søge

2018

Naturli' lancerer 'plantefars' og får stor medieomtale af nyheden

2018

Sekretariatet har nu 5 medarbejdere, der arbejder med bl.a. erhverv, politik, kommunikation og regnskab

et dansk udviklingsprogram for fødevarerområdet (GUDP), som bl.a. støttede netværksaktiviteter. Vi nåede at søge, vi fik en bevilling, og medlemmerne bakkede op med bidrag til den påkrævede egenfinansiering - og således kom Netværk for Fremtidens Planteproteiner i Danmark til verden.

Dette netværk inspirerede Danmarks største landbrugsorganisation, Landbrug & Fødevarer, til at lave en forsknings- og udviklingsstrategi for plantebaserede fødevarer i samarbejde med os og Tænk tanken Frej. Og det inspirerede os desuden til at starte Plantebaseret Videnscenter i samarbejde med Økologisk Landsforening.

Dertil kom et samarbejde mellem Plantebranchen, Rådet for Grøn Omstilling, Danmarks Naturfredningsforening, Greenpeace, Dyrenes Beskyttelse og DVF om visionsrapporten Fra Foder til Føde.

Alle disse initiativer medførte, at plantebaserede fødevarer fik politisk bevågenhed, og det hele resulterede i en historisk investering i plantebaserede fødevarer, da Folketinget i oktober 2021 vedtog en aftale om en grøn omstilling af dansk landbrug, hvorpå flere politikere erklærede, at Danmark skal være verdensførende i plantebaserede fødevarer. Undervejs i processen bad adskillige partier om fagligt input fra DVF, ligesom vi løbende sørgede for relevante data til politikere på tværs af Folketingets partier.

2019

VeggieWorld afholdes i Øksnehallen med 4.000 deltagere

Der har efterfølgende været stor interesse fra resten af verden for, hvad vi har gjort i Danmark – med henvendelser fra organisationer og politikere i bl.a. USA, Indien, Holland og Portugal.

DVF's og Klimabevægelsens fælles sagsanlæg mod Danish Crown for vildledende markedsføring, sagen om de såkaldt klimakontrollerede grise, har i øvrigt også medført international interesse fra kollegaer, som søger veje til at bremse den animalske industris greenwashing.

Vi lærer af hinanden

For længe siden, i 1908, var DVF med til at starte det internationale samarbejde op. I tidens løb har vi selv suget til os af de internationale impulser.

Nu er vi så nået dertil, hvor den internationale vegetariske bevægelse ser et håb i det, vi har opnået i Danmark. I et af de mest usandsynlige lande. Landet kendt for smør og bacon.

Det er derfor ikke ligegyldigt, hvad der sker i Danmark. Det nytter noget. For ligesom vi bliver inspireret af verden, bliver verden inspireret af os.

2020

DVF indtræder som repræsentant for Europa i IVU

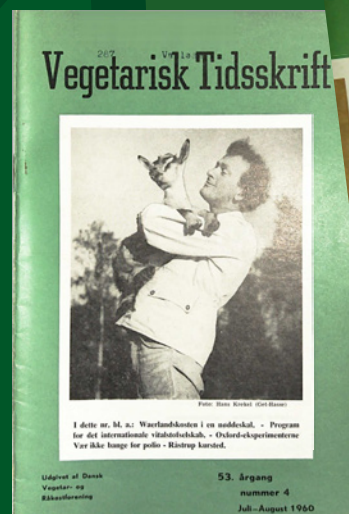
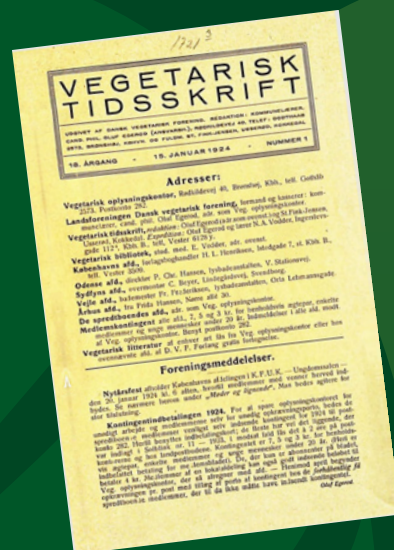

2020

DVF starter Netværk for Fremtidens Planteproteiner

FORSIDER FRA DVF

Her kan du se et udpluk af forsider fra DVF's medlems- og udseende har skiftet gennem tiden – ofte sammen Solblink, til Vegetarisk Tidsskrift til Vegetarisk Forum

2020

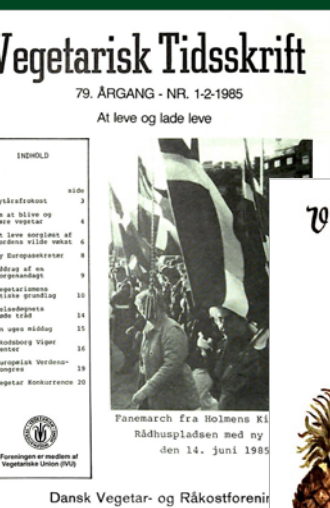
DVF starter Plantebaseret Videnscenter sammen med Økologisk Landsforening

2020

DVF samarbejder med Landbrug & Fødevarer og Tænk tanken Frej om en forsknings- og udviklingsstrategi for plantebaserede fødevarer

'S MEDLEMSBLADE

blad fra perioden 1910 og frem til i dag. Både designet
n med navneskift på medlemsbladet. Fra eksempelvis
tarisk! som medlemsbladet hedder i dag.

2020

Visionsrapporten Fra Foder til Føde udgives, et samarbejde mellem seks organisationer

2021

Folketinget indgår en landbrugsaftale, hvor der afsættes over 1 mia. til plantebaserede fødevarer

Dansk Vegetarisk Forening

125 år med fællesskab og grønne resultater

Sammen fortsætter vi kampen for dyr,
mennesker og global bæredygtighed.

Tak til alle, der støtter vores arbejde

Sådan kan du støtte den grønne dagsorden:

- vegetarisk.dk/bidrag
- MobilePay 25419
- Merkur 8401 1760307

Bidrag kan trækkes fra i skat.
Skriv til regnskab@vegetarisk.dk for yderligere
information om skattefradrag.

